

Memòries de 'Serra d'Or'

JOAN TRIADÚ

ASSAIG

Maur M. Boix, *Cops d'ull al retrovisor*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2001.

Carme Ferré Pavia, *Intel·lectualitat i cultura resistents. 'Serra d'Or', 1950-1977*. Galerada. Cabrera de Mar, 2000.

La lectura d'aquests dos llibres –tan diferents: unes memòries i un treball doctoral d'investigació– resulta en alguns aspectes tan complementària que tots dos susciten com a reflexió general la conveniència de donar, en conjunt, un nou cop d'ull a allò que ha estat i és per a Catalunya el monestir de Montserrat. Parafraçant el que escriu Joan Manuel Tresserras al prefaci del segon d'aquests llibres, referint-se a la revista *Serra d'Or*, jo gosaria dir, amb poques paraules: és molt difícil pensar en el procés de reconstrucció de Catalunya durant el segle XX sense evocar el protagonisme que ha tingut Montserrat. Un procés de reconstrucció que ja venia, no cal dir-ho, del segle anterior, des de la reobertura del monestir, un any abans del naixement de Verdager, fins a les festes montserratines del mil·lenari ornades pel gran poeta amb una extensa producció i punt de referència múltiple –religiós, cultural i polític– per al sentiment catalanista amb un pregon sentit de pàtria, dels renaixentistes. Molt més ençà, si la guerra i els primers anys del franquisme foren un parèntesi dolorós, durant el qual Montserrat hagué de deixar d'exercir el guiatge espiritual i cultural que havia estat tan fructífer per al nostre poble i per al mateix monestir, sortosament ja les festes de l'entronització celebrades el 1947 assenyalaren, malgrat totes les imposicions de la dictadura, que el retrobament entre Montserrat i Catalunya era possible. Després, a l'època a la qual es refereixen en gran part aquests llibres, aquest retrobament esdevingué inevitable, així com avui i en l'esdevenidor immediat és, per a totes dues parts, imprescindible.

UN LLIBRE SINGULAR

Ho és per diverses raons el llibre del pare Maur M. Boix. En primer lloc és un llibre pòstum (cosa que no vol dir, com assegurava un alumne, "escrit després de mort") que l'autor en morir va deixar a l'ordina-

dor com es diposita un testament a cal notari, i alhora va advertir per escrit que aquella versió, pel cas que hom volgués publicar-la, era l'única vàlida. Una segona singularitat és d'estructura, ja que l'autor es va fixar com a norma escriure en fulls solts les seves anotacions sense ultrapassar mai una pàgina, amb la intenció que un cop enllestida la feina (que restà inacabada) el conjunt aparegués sense ordre temàtic ni cronològic –i com veurà el lector, així ha estat–. No és ja de forma sinó de fons, un tercer tret de singularitat. I és que un llibre que es titula *Cop d'ull al retrovisor*, escrit per un monjo als darrers anys de la seva llarga vida, sigui, segons la meua lectura personal, un llibre jove d'esperit, renovador en la fe (potser perquè anem tan endarrerits), obert i fins i tot propici envers la modernitat. La mirada al retrovisor, que hi és, no el distreu d'un present pel qual condueix la seva vida, tot avançant serè, feliç, cap a la mort. Suau, gairebé dolç de fora, ferm de dins, ja ho era quan el vaig conèixer a la universitat (em sembla que encara feia el servei) amb el seu germà Josep Maria, tots dos més grans que jo. Formaven colla amb en Romeu i en Palau, també més grans, i a mi, com ell recorda i jo també, em deien *el noi*. No puc deixar d'agrair-li que sobre la meua relació amb *Serra d'Or* em faci justícia (p. 143) i que en les gairebé 400 anotacions que formen les seves memòries imperi la seva *summa delicadesa*, com anomena Josep Massot i Muntaner, curador del llibre al prefaci, el tracte de Maur M. Boix. La seva tasca a *Serra d'Or* és prou coneguda, sobretot de l'època de la lluita amb la censura, però a l'esmentat prefaci hi ha el repàs d'una vida d'importants i de vegades molt delicades responsabilitats al monestir i de les seves publicacions tant de divulgació com literàries i erudites. Entre aquestes darreres cal destacar la seva contribució a l'edició crítica en curs de les *Obres completes* de Verdager, d'Eumo Editorial i la Societat Verdager amb el llibre *Montserrat* (1977), del qual enllestí un volum i deixà molt avançat el segon. Les seves memòries fragmenten la retrovisió d'un home que, centrat en l'amor, continua fent seva la fórmula de Kierkegaard que, només de llegir-la, molts anys enrere, havia trobat tan feliç, tan aguda: "Vivim la vida cap endavant i l'entendem cap endarrere". Paradoxalment, la meua conclusió és que el testimoni d'aquest llibre prova que a les seves velleses, Maur M. Boix féu el contrari.

Acaben de ser publicades les memòries del pare Maur M. Boix

L'obra del pare Maur M. Boix és un llibre pòstum que l'autor va deixar a l'ordinador

Sense el catalanisme 'Serra d'Or' no hauria existit, i si ho hagués fet, no hauria persistit

L'altre llibre de tema montserratí, *Intel·lectualitat i cultura resistents*, de Carme Ferré Pavia, fa memòria amb tota mena de dades i una interpretació equànime d'elles de la història de la revista *Serra d'Or*, des de la seva fundació, en ple franquisme, fins a la desaparició pràctica de tot tipus de censura (llevat de les lògiques cauteles i restriccions derivades de la condició monàstica de la publicació) l'any 1977. Són 18 anys que l'autora es-

corcolla calaix per calaix, amb la voluntat de fer-hi "la tria d'allò que confegia un projecte col·lectiu i posant la vista en la construcció de la Catalunya del futur". Un llibre magnífic, com diu Joan Manuel Tresserras, promotor i director de la tesi que originà aquest extens i valuós treball, fet, com diu també ell, per Carme Ferré "amb una competència absoluta", i remarca que "cap altra revista catalana no disposa d'una monografia d'una precisió i d'una ambició comparables". Exacte.

Ha valgut més que fos així, perquè *Serra d'Or* s'ho mereixia. L'autora encapçala el capítol d'agraïments adreçant-se a Maur M. Boix, ja traspasat, i a continuació a Josep Massot i Muntaner. Per aquí, com a signe d'una relació real i efectiva, enllaçem amb el llibre anterior, com si la revista que porta el nom arrencat de la lletra verdageriana de la peça musical més cantada a Catalunya exigís, en el seu tractament, enllaçar i continuar. Apassionant lectura d'aquest llibre, en concret del capítol II, *Una empresa de resistència cultural*, i del capítol IX i darrere, *Serra d'Or. Testimoni d'un temps. Un assaig d'una època*. El primer d'aquests capítols pel que té de compendi ordenat i minucios sobre els orígens de la revista i el seu desenvolupament com a *empresa*, obra del Monestir de Montserrat, el qual donant-li curs com féu, empa-

rant-se en principi en el Concordat, denunciava implícitament el genocidi cultural contra Catalunya i l'explicitava amb la seva sola i significativa presència. Atenció, però, al fet que Montserrat apostà, com havíem fet amb la revista *Ariel* gairebé 15 anys abans, per una publicació totalment en català i de qualitat. Tanmateix, l'autora assenyala, després d'un estudi detallat, que la difusió de la revista (en gran part per subscripció, no ho oblidem) va assolir uns nivells superiors, comparativament, a altres publicacions amb un mercat potencial molt més elevat, a més de no haver de refiar-se tant de les subscripcions.

GRÀCIES AL CATALANISME

Sense embuts i ben alt, s'ha de recordar això, doncs: que sense el catalanisme (combatut per sectarismes o menyspreat per pa a l'ull, pels mateixos col·laboradors, de vegades *Serra d'Or* no hauria existit, i si ho hagués fet, no hauria persistit. Una gran majoria dels seus subscriptors ho era com a manifestació coherent de la seva catalanitat. Si hagués estat una revista en castellà o fins i tot bilingüe, la composició dels subscriptors hauria estat completament diferent, fins i tot en el cas, terriblement hipotètic, que hagués portat la revista i l'hagués escrit la mateixa gent. D'altra banda, la revista serví també de clarificador de posicions, a partir de la posició lingüística, perquè amb el llibre de Carme Ferré a la mà hom s'adona que la revista mantingué a ratlla els grups o les cledes castellanitzants o indiferents (que és el mateix) agrupats entorn de setmanaris o revistes que s'atribuïen el mèrit de no tenir *prejudicis* lingüístics (sobre el català, s'entén). Però com demostra l'extens i admirable capítol final, malgrat tot *Serra d'Or* és (ja ho emmarca el títol) "testimoni d'un temps". L'autora assenyala, sempre impertorbable, les contradiccions, les puerils arrencades programàtiques, manta previsió fallida de futur, les picabaralles o baralles contingudes que travessen de cap a cap aquells 18 anys. M'hi he sentit altra vegada entremig, amb una perspectiva que fa veure el clar-obscur de cada cosa. Convindria que algú repregués un dia el treball i en fes una vintena d'anys més, perquè *Serra d'Or* no va perdre vigència, amb més llibertat, amb uns altres signes dels temps. Però dubto, sincerament, que hi hagi tanta sort com la que hem tingut els vells *serradorians* amb aquest llibre.